Janne Salminen 13.11.2023

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta (HE 74/2023 vp)

Hallituksen esitys

1. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yleisestä asumistuesta annettua lakia.

2. Esityksellä ehdotetaan puututtavaksi yleisen asumistuen ehtoihin usealla tavalla. Tukeen vaikuttavien tulojen vaikutusta kiristettäisiin, tukiprosenttia laskettaisiin ja ansiotulovähennyksestä luovuttaisiin. Pääkaupunkiseudulla asumistuen kuntaryhmitystä muutettaisiin. Samoin yleinen asumistuki omistusasuntoihin lakkautettaisiin. Tarkoituksena on ansiotulovähennyksen ja omistusasuntojen asumistuen poistamisella kohdistaa tukea kaikkein pienituloisimmille ja vähävaraisimmille ruokakunnille. Esitys liittyy valtion vuoden 2024 talousarvioesitykseen. Esityksellä tavoitellaan säästöjä valtiontalouden tasapainottamiseksi.

3. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4.2024. Lain 7 ja 9 §, 12 § 6 momentti ja 52 § ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1.9.2024

4. Valtioneuvoston käsityksen mukaan esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä. Hallitus on kuitenkin pitänyt suotavana, että eduskunnan perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Arviointia

5. Hallituksen esitykseen sisältyy Suomen perustuslakia ja lakiehdotuksen käsittelyjärjestystä koskeva osio. Siinä on omasta mielestäni tuotu esiin asian hahmottamiseksi relevantteja oikeudellisia näkökohtia.

6. Kokonaisuuden hahmottamista kuitenkin olennaisesti hankaloittaa se, että nyt käsillä olevan ehdotuksen lisäksi on vireillä muita lainsäädäntöhankkeita, jotka koskevat sosiaaliturvaa ja siten myös perustuslaissa tarkoitettua oikeutta perustoimeentulon turvaan. Siten useiden samanaikaisten ja samansuuntaisten ehdotusten kokonaisvaikutukset konkreettisella tasolla uhkaavat jäädä epäselviksi. Tällä on merkitystä myös perustuslakiarvioinnin kannalta, koska perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että arvioinnissa otetaan huomioon myös ehdotusten

kumulatiiviset vaikutukset (PeVL 40/2018 vp). Hallituksen esityksen ohella on kuitenkin toimitettu valtioneuvostossa laaditut sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusarvioinnit asioissa. Pelkästään sen perusteella asian tarkastelu jää kuitenkin vielä sangen yleiselle tasolle.

7. Esitystä on tarkasteltava Suomen perustuslain 19 §:n kannalta. Lisäksi ehdotus on relevanttia varsinkin YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksien koskevaan yleissopimuksen (TSS-sopimus), Euroopan sosiaalisen peruskirjan, YK:n lapsen oikeuksia koskevan sopimuksen ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen kannalta. Huomionarvoinen on myös perustuslain 22 §, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

8. Perustuslain 19.4 §:n mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä. Esitys on ennen kaikkea sen soveltamisalalla. Aikaisemmassa käytännössään eduskunnan perustuslakivaliokunta on katsonut, että asumisen tukea koskevalla sosiaaliturvalla on perusoikeuksien kannalta merkitystä erityisesti perustuslain 19.4 §:n kannalta (PeVL 58/2016 vp vp, PeVL 17/2014 vp, PeVL 10/2011 vp). Perustuslain 19.4 § korostaa julkisen vallan tehtävää edistää oikeutta asuntoon ja samalla painottaa asumisen omatoimiseen järjestämisen merkitystä. Perustuslain esitöissä on lähdetty siitä, että joissain tilanteissa tavallisella lainsäädännöllä turvataan jokaisen oikeus asuntoon kaikille kuuluvana yksilöllisenä oikeutena (HE 309/1993 vp, s. 72). Yleinen asumistuki sinänsä toteuttaa julkiselle vallalle perustuslain 19.4 §:ssä asetettua toimeksiantoa edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukee asunnon järjestämistä. Voidaan siis sanoa, että yleisellä asumistuella julkinen valta toimeenpanee perustuslain tarkoittamaa toimintavelvoitettaan. Myös perustuslain 22 §:ään sisältyy vastaavan suuntainen toimeksianto. Sen mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Tällainen toimeksianto tulee ottaa huomioon myös budjettivaltaa käytettäessä ja esimerkiksi valtiontalouden säästöjen kohdennuksissa (PeVL 44/2014 vp ja PeVL 32/2014 vp). Ylipäätään perus- ja ihmisoikeuksien huomioon ottamisen tulee olla myös osa rakenteellisia säästö- ja kehittämispäätöksiä koskevaa harkintaa niin, että oikeuksien toteutumisen turvaavia ratkaisuja löydetään (ihmisoikeusselosteosta annettu lausunto PeVL 52/2014 vp).

9. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin tuonut esiin, että sen lisäksi asumisen tukea koskevalla sosiaaliturvalla on merkitystä laajemminkin perustuslain 19 §:n kokonaisuuden kannalta. Yleisesti ottaen asumistuki on sen mukaan merkityksellinen myös perustuslain 19.2 §:ssä tarkoitetun perustoimeentulon turvan ja 1 momentin mukaisen välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon kannalta (PeVL 58/2016 vp, PeVL 14/2014 vp, PeVL 10/2011 vp). Perustuslain 19.2 §:n mukaan lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. Lisäksi perustuslain 19.1 §:n mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.

10. Esityksellä (s. 9) tavoitellaan valtion talouden tasapainottamista ja asumistukimenojen kasvun hillitsemistä. Samoin esityksen mukaan omistusasumistuen lakkauttamisella on tarkoitus kohdentaa tukea kaikkein pienituloisimmille ja vähävaraisimmille tuensaajille. Ansiotulovähennyksen poiston tavoitteena puolestaan on kokoaikatyön vastaanottamien kannusteiden parantaminen.

11. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että perustuslain 19 § ei sellaisenaan turvaa etuuksien säilymistä nimenomaan nykytasolla (ks. esim. PeVL 59/2016 vp, PeVL 6/2015 vp). Vakiintuneesti on katsottu, että sosiaalisten oikeuksien mitoituksessa lainsäätäjälle asetetun toimintavelvoitteen luonteen mukaista on, että sosiaaliturvaa suunnitellaan ja kehitetään yhteiskunnan taloudellisten voimavarojen mukaisesti ja että kansantalouden ja julkisen talouden tila voidaan ottaa huomioon mitoitettaessa sellaisia etuuksia, jotka julkinen valta välittömästi rahoittaa (ks. esim. PeVL 34/1996 vp, PeVL 6/2009 vp).

12. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen kannan mukaan valtiontalouden säästötavoitteet esimerkiksi taloudellisen laskusuhdanteen aikana voivat muodostaa hyväksyttävän perusteen puuttua jossain määrin myös perustuslaissa turvattujen oikeuksien tasoon (ks. PeVM 25/1994 vp ja esim. PeVL 25/2012 vp ja PeVL 44/2014 vp). Tällöinkään sääntely ei saa kokonaisuutena arvioiden vaarantaa perustuslaissa turvatun perusoikeuden toteutumista (PeVL 14/2015 vp, s. 3). Perustuslakivaliokunta on lisäksi antanut perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten (ks. PeVM 25/1994 vp, s. 4—5, PeVL 21/2016 vp, s. 3) perusteella valtiosääntöisesti painoarvoa myös heikennyksen keston rajaukselle sitä perustelevien julkistalouden vakavien rahoitusvaikeuksien odotettavissa olevaan kestoon (ks. PeVL 11/2015 vp, s. 3 ja PeVL 10/2015 vp, s. 3) ja etuuksien tason suhteeseen julkisen talouden tilaan (ks. esim. PeVL 12/2015 vp, s. 3). Valiokunnan mukaan selvää on myös, että heikennys ei saa tehdä tyhjäksi perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden ydinsisältöä (esim. PeVL 14/2015 vp, s. 3).

13. Hallituksen esityksestä ei tarkkaan ottaen käy ilmi, kuinka suurta säästöä esityksellä tavoitellaan. Esityksessä puhutaan yleisesti ”huomattavista säästöistä”. Minusta asianmukaista olisi ollut nimenomaisesti kertoa, mitä tällä huomattavalla säästöllä tarkoitetaan, koska säästön määrällä on merkitystä. Sillä on merkitystä myös asian valtiosääntöoikeudellisessa tarkastelussa. Muista asiakirjoista käy ilmi (valtiovarainministeriön lausunto 19.9.2023 valmistelevalle ministeriölle, tulee varmistaa) asumiseen liittyvien tukien kokonaisuuden uudistus on mittaluokaltaan sellainen, että muutosten ollessa kokonaisuudessaan voimassa julkinen talous vahvistuisi kaikkiaan noin 363 miljoonalla eurolla vuodessa. Tällä esityksellä on tarkoitus saattaa voimaan osa kokonaisuuteen kuuluvista toimenpiteistä. Tällöin ministeriössä muutosten etuusmenoja vähentäväksi vaikutukseksi on toimeentulotukimenojen kasvu huomioiden arvioitu noin 305 miljoonaa euroa vuodessa. Paikoin hallituksen esityksessä viitataan myös siihen, että tavoitteena olisi kokoaikatyön vastaanottamisen kannusteiden parantaminen.

14. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että esimerkiksi perustuslain 19.2 §:ssä tarkoitettu perustoimeentulon turva on voimassa olevasta sosiaalilainsäädännöstä sinänsä riippumaton eikä siten kiinnity suoraan tiettyihin olemassa oleviin etuusjärjestelyihin (PeVL 51/2017 vp, PeVL 59/2016 vp PeVL 6/2015 vp. Ks. myös HE 309/1993 vp, s. 70/II ja PeVM 25/1994 vp). Perustuslain 19 §:stä ei myöskään johdu estettä sille, että asumiseen liittyvien etuuksien sinänsä muokataan. Perustuslain 19 § ei sellaisenaan turvaa asumiseen liittyvien sosiaalisten etuuksien säilymistä nimenomaan nykytasolla tai edellytä korottamista yleisen kustannustason mukaisesti (ks. esim. PeVL 6/2015 vp, s. 2). Sosiaalisten oikeuksien mitoituksessa lainsäätäjälle asetetun toimintavelvoitteen luonteen mukaista on, että sosiaaliturvaa suunnitellaan ja kehitetään yhteiskunnan taloudellisten voimavarojen mukaisesti ja että kansantalouden ja julkisen talouden tila voidaan ottaa huomioon mitoitettaessa sellaisia etuuksia, jotka julkinen valta välittömästi rahoittaa (ks. esim. PeVL 34/1996 vp, s. 2—3 ja PeVL 6/2009 vp, s. 8).

15. Niin ikään perustuslakivaliokunta on myös noissa yhteyksissä tuonut esiin aikaisemman kantansa siitä, että se on perustoimeentulon turvaa koskevan säännöksen yhteydessä pitänyt

lainsäätäjälle asetettavan toimintavelvoitteen luonteen mukaisena sitä, että sosiaaliturvaa suunnataan ja kehitetään yhteiskunnan taloudellisten voimavarojen mukaisesti (PeVM 25/1994 vp, s. 10/II). Valiokunta on lisäksi pitänyt johdonmukaisena, että — niiltä osin kuin kysymys on julkisen vallan välittömästi rahoittamista perustoimeentuloturvaetuuksista — etuuksien tasoa mitoitettaessa otetaan huomioon kulloinenkin kansantalouden ja julkisen talouden tila (PeVL 34/1996 vp, s. 3/I, ks. myös PeVL 47/2017 vp, s. 2, PeVL 11/2015 vp, s. 3).” (Kurs. JaS) Samoin valiokunta on huomauttanut, että ”niin sanotut perustuslailliset toimeksiannot ovat merkityksellisiä erityisesti lainsäätäjän toiminnassa ja ne on otettava huomioon myös budjettivaltaa käytettäessä. Tähän tulisi kiinnittää huomiota erityisesti valtiontalouden säästöjä kohdennettaessa (PeVL 19/2016 vp, s. 2, PeVL 32/2014 vp, s. 2/II, ks. myös PeVM 25/1994 vp, s. 3/II ja s. 6).”

16. Lausuntokäytännöstä käy ilmi, että valtiontalouden säästötavoitetta voidaan pitää taloudellisen laskusuhdanteen aikana hyväksyttävänä perusteena puuttua jossain määrin sosiaaliturvaetuuksien tasoon (PeVL 11/2015 vp). Niin sanotuista säästölaeista on muutakin käytäntöä (ks. esim. PeVL 11/2015 vp ja PeVL 32/2014 vp). Valiokunnan käytäntöä voinee (PeVL 47/2017 vp) tulkita niin, että valtiontalouden pitkäaikaiseen kantokykyyn vaikuttavat seikat ja perustelut, jotka liittyvät kestävyysvajeeseen voivat toimia hyväksyttävänä perusteena puuttua perustoimeentuloturvaetuuksien tasoon muulloinkin kuin laskusuhdanteessa. Lisäksi on kiinnitetty huomiota siihen, mikä on etuuksien taso suhteeseen julkisen talouden tilaan (ks. esim. PeVL 12/2015 vp).

17. Kun tavoitteena on noin 300 miljoonan euron säästö, esityksellä voidaan arvioida olevan valtiontaloudellista merkitystä. Siltä osin kuin tavoitteena on lisäksi kokoaikatyön vastaanottamisen kannusteiden parantaminen, tavoite on epävarma myös hallituksen esityksen perusteella. Ylipäätään kaikilla ihmisillä ei ole mahdollisuutta työllistyä kokoaikatyöhön ottaen huomioon työkyvyn ja avoimen työmahdollisuudet. Vaikutukset työllisyyteen ovat paitsi epävarmoja myös suhteellisen vähäisiä. Asumisentukijärjestelmä sinänsä edustaa tärkeää osaa julkisissa menoissa ja sen osuus on myös kasvanut. Näin ollen ja koska noin 300 miljoonan euron säästötavoite käsitykseni mukaan selvästi viittaa syihin, joita perustuslakivaliokunta on pitänyt mahdollisina sosiaaliturvan suuntaamisen ja myös yhteiskunnan taloudellisten voimavarojen mukaisen kehittämisen aiheina, tavoite on siis sinänsä perustuslain kannalta hyväksyttävä.

18. Vastaavia ehdotuksia on arvioitu siltä kannalta, että heikennys ei saa tehdä tyhjäksi perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden ydinsisältöä (PeVL 51/2017 vp ja PeVL 59/2016 vp sekä esim. PeVL 14/2015 vp). Samoin on perustuslain 19.2 §:n kontekstissa kiinnitetty huomiota siihen, että nimenomaan perustuslain esitöiden mukaan perustuslain 19.2 §:n vaatimuksia eivät vastaisi sellaiset lainsäädännölliset muutokset, jotka merkitsisivät olennaista puuttumista perustoimeentulon turvaan (HE 309/1993 vp, s. 71, ks. myös esim. PeVL 40/2018 ja PeVL 45/2017 vp). Käsillä olevan ehdotuksen vaikutuksia ja siten osin myös perustoimentulon turvaan tapahtuvan puuttumisen merkittävyyttä tai olennaisuutta on hankala arvioida. On selvä, että kun puuttumiset ehdotuksessa esitettyjen arvioiden mukaan paikoin ylittävät kuukausitasolla selvästi 100 euroa, puuttuminen ei ainakaan ole luonnehdittavissa vähäiseksi. Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin (PeVL 51/2017 vp ja PeVL 59/2016 vp sekä myös PeVL 17/2014 vp) kiinnittänyt huomiota myös siihen, että asumistuen alentuminen esimerkiksi 100 eurolla kuukaudessa voi pienituloiselle ruokakunnalle olla merkittävä muutos, joka voi vaikeuttaa tai jopa varsin nopealla aikataululla estää ruokakuntaa jatkamasta asumista nykyisessä asunnossa. Myös tässä on kysymys vastaavan mittaluokan muutoksista, joita voi jo itses-

sään luonnehtia merkittäviksi. Sen sijaan on jo vaikeampi ottaa kantaa siihen, millä tavoin muutosehdotus muuten puuttuu käsillä olevien perusoikeuksien ydinsisältöön. Asumisen tukien määrät ovat voineet käytännössä esimerkiksi järjestelmää muutettaessa myös pienentyä. Perustuslakivaliokunta on katsonut nimenomaan asumistuen osalta, että myös julkiselle vallalle asetetusta velvoitteesta edistää jokaisen asumista voidaan katsoa johtuvan joitakin rajoitteita asumisen omatoimiseen järjestämiseen tarkoitetun tuen heikentämiselle (PeVL 17/2014 vp). Ottaen kuitenkin huomioon nimenomaan perustuslain 19.4 §:n luonteen ja aikaisemmin hyväksytyt puuttumiset asumistukeen arvioin, että ehdotus ei puuttuisi perusoikeuden ydinsisältöön. Asiaa on kuitenkin tarkasteltava vielä koko perustuslain 19 §:n kontekstin kannalta, siis erityisesti perustuslain 19.1 ja 19.2 §:n kannalta. Tältä osin on tosin huomattava, että esimerkiksi perustuslain 19.2 §:n tarkastelussa havaintojeni mukaan perustuslakivaliokunnan käytännössä ei ole toistaiseksi katsottu, että puuttumiset sosiaaliturvaetuuden tasoon olisivat olleet sillä tavalla olennaisia, että tilannetta olisi sellaisenaan tullut pitää esimerkiksi perustuslain 19.2 §:n vastaisena. Arvioinnissa korostuu erityisesti toimenpiteiden kumulatiiviset vaikutukset ja kokonaisuuden seuranta.

19. Valtiosääntöisessä arvioinnissa on kuitenkin nimenomaisesti kiinnitetty huomiota siihen, miten mahdollisesti muutosten vaikutukset kumuloituvat (PeVL 40/2018 vp). Toimitetun selvityksen perusteella pidän selvänä, että ajankohtaisilla ehdotuksilla on myös kumuloituvia vaikutuksia. Lisäksi kuten tyypillisesti käy, vaikutukset kumuloituvat eri tavoin eri ryhmille ihmisiä. Kumuloituvia vaikutuksia valiokunta on pitänyt huolestuttavina. Valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin tueksi oloisi mielestäni aiheellista olla tarjolla myös seikkaperäisempää pohdintaa siitä, mitkä mahdollisuudet niillä ihmisillä, joihin vaikutukset kohdistuvat, on aidosti vaikuttaa tilanteeseen tai sopeutua muutoksiin. Perustuslakivaliokunnan mukaan perusoikeuksien suojaan liittyvien muutosten yhteisvaikutus ei saa muodostua kohtuuttomaksi (ks. esim. PeVL 19/2016 vp, s. 2, PeVL 32/2014 vp). Hankalaa on, jos kulloistakin esitystä perustuslain 74 §:n tarkoituksessa perustuslakivaliokunnassa käsiteltäessä ei pystytä hahmottamaa sitä kokonaisuutta, jossa kukin muutos tulee lopulta vaikuttamaan. Perustuslakivaliokunta onkin painottanut, että samaan asiakokonaisuuteen liittyvien uudistusten toteuttaminen erillisillä lainsäädäntöhankkeilla voi merkitä sitä, että valiokunta joutuu arvioimaan tiettyä esitystä puutteellisten tietojen perusteella eikä voi ottaa arvioinnissaan huomioon eri esitysten kumulatiivisia vaikutuksia (PeVL 51/2017 vp ja myös esim. PeVL 33/2016 vp, s. 6, PeVL 60/2014 vp).

20. Muutosten olennaisuutta ja kumuloituvia vaikutuksia perustuslakivaliokunta on kuitenkin esimerkiksi lausunnossaan PeVL 40/2018 vp purkanut siirtämällä vastuuta yhteisvaikutusten seuraamisesta valtioneuvostolle. Vaikutusten seuraaminen ja mahdollisten muutosesitysten tekeminen kuuluukin nimenomaan toimeenpanovallalle. Katsoisinkin, että valtioneuvoston on ensinnäkin tarkoin seurattava muutoksen vaikutuksia ja myös niiden muutosten kumulatiivisia vaikutuksia ja toiseksi perustuslakivaliokunnan tulisi myös edellyttää siltä sellaista seurantaa lausuntonsa valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin osana.

21. Hallituksen esityksessä viitataan siihen, että asumistuen ehdotetut muutokset siirtävät asumisen tukea asumistuesta toimeentulotukeen. Tämä näkyy siinä, että osa asumistuen säästöistä siirtyy toimeentulotuen menoiksi. Toisin sanoen muutos johtaa edunsaajia viimesijaisen turvan eli toimeentulotuen piiriin. Tämä on myös valtiosääntöoikeudellisesti huomionarvoinen seikka. Perustuslakivaliokunta on pitänyt toimeentulotukea käytännössä perustuslain 19.1 §:ssä tarkoitetun ihmisarvoisen elämän edellyttämän toimeentulon ja huolenpidon takuuna siltä osin kuin turvaa annetaan rahamääräisinä suorituksina (PeVL 31/1997 vp). Perustuslain

19.2 §:n mukainen perustoimeentulon turva merkitsee pidemmälle menevää turvan tasoa kuin pykälän 1 momentin mukainen oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Perustoimeentuloa turvaava järjestelmä ei siten voi muodostua 1 momentin mukaisesta viimesijaisesta turvasta (HE 309/1993 vp, s. 70/I, PeVM 25/1994 vp, s. 10/II, PeVL 48/2006 vp, s. 2, PeVL 25/2013 vp, s. 2/I). On pidettävä huolestuttavana sitä, että ehdotetun lainsäädännön voidaan arvioida ohjaavan etuudensaajia viimesijaiseksi tarkoitetun toimeentulotuen saajiksi (ks. PeVL 51/2017 vp ja PeVL 47/2017 vp). Tämän vuoksi perustuslakivaliokunnan tulisi edellyttää hallitukselta osana muutoksen vaikutusten muuta arviointia myös sen seuraamista, miten perusturvan ja viimesijaisen toimeentulotuen välinen suhde kehittyy.

22. Näiden lähinnä muutoksen vaikutuksia koskevien valtioneuvostolle asetettavien seurantavelvoitteiden lisäksi käsitykseni mukaan myös tämän esityksen valmistelusta, vaikutusten suppeasta ja yleisluonteisesta arvioinnista sekä vaikutusten yhteisvaikutusten huomioonottamisesta voidaan muutettavat muuttaen tehdä samat havainnot kuin perustuslakivaliokunta on äskettäinen tehnyt tuoreessa lausunnossa PeVL 11/2023 vp (HE 58/2023 vp johdosta). Käsitykseni mukaan olisi perusteita toistaa myös tässä yhteydessä.

23. Tämän lisäksi kiinnitän huomiota siihen jo mainitsemaani seikkaan, että esitys on merkityksellinen myös Euroopan sosiaalisen peruskirjan (31 artikla), YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan yleissopimuksen (TSS 11.1 artikla) ja YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen samoin kuin vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen kannalta. Esityksessä on käsitelty jonkin verran ehdotuksia myös niiden kannalta. Ehdotuksen sopusointu TSS-komitean suomalaisesta järjestelmästä tekemien arvioiden kannalta on vaikea arvioida, koska sosiaalietuuksien järjestelmän perustuslaillinen sääntely ei suoraan vastaa kansainvälisiä vastaavia sääntelyjä ja niihin perustuvia havaintoja. Kiistatonta on kuitenkin, että paikoin Suomea sitovan kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen valvontaelin on todennut ihmisoikeusloukkauksen. Esimerkiksi TSS-komitea (2021 loppupäätelmät Suomen seitsemänteen määräaikaisraporttiin) on kantanut huolta siitä, millaiset takeet Suomessa on sille, että sosiaalietuudet pysyvät riittävinä ja että säästötoimenpiteinä toteuttavat leikkaukset ovat tarpeellisia ja oikeasuhteisia verrattuna muihin vaihtoehtoihin eivätkä vaikuta suhteettomasti epäedullisessa asemassa oleviin ja syrjäytyneisiin ryhmiin taikka uhkaa edunsaajien riittävää elintasoa. Myös YK:n lapsen oikeuksien komitea on suosittanut (2023) Suomea välttämään köyhyyden ja syrjäytymisen vaarassa oleviin lapsiin kohdistuvia leikkauksia. Muun muassa näihin kansainvälisten valvontaelimien havaintoihin nähden on aiheellista olla kriittinen esitettyä ehdotusta kohtaan. Samoin Sosiaalisten oikeuksien komitea on ratkaisuissaan arvioinut suomalaista sosiaaliturvaa ja todennut perustoimeentuloturvamme ja vähimmäistoimeentuloa turvaavien etuuksien määrät liian pieniksi (2023). Nämä arviot ja valvontaelinten ratkaisut valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa liittyvät muun muassa siihen, millaisiin kokonaisarvioihin ja myös vaihtoehtojen tarkasteluun hallituksen esityksessä tukeudutaan. Esimerkiksi vaihtoehtojen tarkastelu on hyvin vähäistä. Käsitykseni mukaan ei olisi riittävää, että hallituksen esityksissä vain todetaan erilainen käsitys esimerkiksi valvontaelimen toteamasta ihmisoikeusloukkauksesta: esimerkiksi sosiaalisen peruskirjan valvontakäytännössä esitettyihin huomioihin tulisi ottaa vakava lähestymistapa ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin niiden johdosta (näin mm. PeVL 47/2017 vp).